поколінній родині, проходить через соціально-культурні вікові ритуали, рано вступає в реальні соціальні відносини. Проте цей етап в історії дитинства минає. В сучасній ситуації в основному зникла традиційно сформована узгодженість позашкільних процесів дорослішання і шкільної освіти. При цьому статус дитини в сучасному суспільстві залишається, як правило, статусом залежного об'єкта суспільних і сімейних турбот.

Завдяки комплексному підходу, процес формування громадянських рис особистості Нової Української школи має відбуватися через: демократизацію навчального процесу, застосування інтерактивних методів навчання; навчальні предмети громадянсько-правової тематики; вивчення гуманітарних і природничих дисциплін; організацію позакласної і позашкільної діяльності учнів; ознайомлення учнів із діяльністю органів державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органів, громадських організацій тощо; участь учнів в роботі органів учнівського самоврядування, організації активної діяльності школярів щодо управління школою, створення в загальноосвітніх навчальних закладах моделі демократичного суспільства; вивчення історії, етнографії, культури рідного краю.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 3. – С. 5–14.
2. Вишневський О. Громадянське виховання / О. Вишневський // Освіта. – 2000. – № 44. – С. 3; – № 45. – С. 4–5.
3. Концепція Нової Української школи [Електронний ресурс]. – Ружим доступу: https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola

Наталія Мазепа

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У законі «Про освіту» [7], Державному освітньому стандарті початкової загальної освіти [4], Концепції Нової української школи [5] чітко сформульовані вимоги до сучасної школи та обґрунтоване соціальне замовлення. На сучасному етапі розвитку нашого суспільства перед школою, вчителями та батьками стоїть завдання ростити дітей не тільки здоровими, працездатними і свідомими, а й ініціативними, думаючими працівниками, здатними на творчий, раціональний підхід до будь-якої справи.

Нині затребувана активна життєва позиція працівника, здатність

приймати швидкі рішення, орієнтуватися в ситуаціях, що змінюються, проявляти творчу ініціативу і підприємливість. Від школи чекають випускників, здатних протягом усього життя добувати і застосовувати нові знання, отже, бути професійно і соціально мобільними.

Однак результати міжнародного тестування PISA вказують на те, що в українських школярів є проблеми із застосуванням знань і навичок у повсякденному житті, в ситуаціях, що виходять за рамки навчальних. Експерти пояснюють цей факт надмірно академічною спрямованістю української школи [9].

Розглянемо типові недоліки і труднощі з розвитку творчої пізнавальної активності в сучасних умовах докладніше.

1. Нестача можливостей прояву творчості молодшими школярами в урочній та позаурочній діяльності, а також недостатня пізнавальна мотивація учнів.

Як показують результати нашого дослідження, в сучасних загальноосвітніх школах педагог викладає навчальний матеріал, який повинен бути засвоєний, задає певні питання і пропонує відповіді на них, формулює завдання і пояснює способи їх вирішення. Учень повинен запам’ятати цю інформацію, повторити її вдома, а також виконати вправи, необхідні для тренування засвоюваних навичок. Запам’ятовування і вправа – це основні способи, що застосовуються школярем для засвоєння навчального матеріалу. Таке навчання зовсім не вимагає від учня творчої пізнавальної активності.

Таким чином, протягом декількох років багато школярів стають інтелектуально пасивними. Вони не вміють самостійно виконувати певні кроки у процесі засвоєння, прагнуть уникнути будь-якого інтелектуального навантаження. Звичайно, такі діти не відчувають ніякого задоволення від виконаної навчальної роботи. Тому, вважаємо, що при організації навчального процесу необхідно, перш за все, створити умови, що викликають пізнавальну потребу у школяра.

Нині в педагогіці [2; 11] і педагогічній психології [10] центральна проблема – це проблема мотивації навчальної діяльності, зокрема формування пізнавальної мотивації учнів. Творчий розвиток можливий лише за наявності у дитини позитивної мотивації. Примус, як відомо, ворог творчості. У зв’язку з цим, важливим моментом у процесі розвитку творчої пізнавальної активності є створення мотивації, яка ґрунтується на базових потребах дітей молодшого шкільного віку.

Для повноцінного включення молодшого школяра в роботу потрібно, щоб завдання, які ставляться перед учнями в ході навчальної діяльності, були не лише зрозумілі, а й внутрішньо прийняті ними, щоб вони набули значимості і знайшли відгук в їхніх переживаннях [1].

Щоб підвищити ефективність пізнавальної активності учнів необхідно використовувати методи роботи, призначення яких: формування

інтересу до навчального предмета, активізація учнів, розвиток розумових операцій.

Отже, розвитку творчої пізнавальної активності молодших школярів сприяє створення внутрішньої мотивації навчання з установкою на творчість і відносини між учасниками навчально-пізнавальної діяльності.

2. Недостатня підготовленість учителя до роботи з розвитку творчої пізнавальної активності школярів, відсутність системної цілеспрямованої роботи педагогів із розвитку творчої пізнавальної активності в урочній та позаурочній діяльності.

Початкова школа – найвідповідальніший період в житті людини, адже в початкових класах закладається те, що буде розвиватися і зміцнюватися з віком. Тому вчити і виховувати молодшого школяра – дуже відповідальне завдання [6].

За результатами дослідження багатьох психологів [1; 3], ставлення педагогів до творчих дітей в основному негативне. Якщо попросити педагогів написати імена дітей, яких вони б воліли бачити в класі, то вони в основному перераховують тих, що відзначилися високорозвиненим інтелектом, але не здатністю до творчості. Це пояснюється тим, що творчі діти, за висловлювань самих вчителів, часто показують «перевагу над педагогом» і від них «завжди невідомо, чого можна очікувати». У цей же час діти-інтелектуали головним чином виправдовують очікування вчителів, повністю виконуючи їх вимоги. Таке ставлення з боку вчителя передається і на ставлення інших учнів до творчих дітей.

Непорозуміння і недооцінка творчо обдарованої дитини не дозволяють успішно засвоювати програми навчання, як би добре вони не були пристосовані до потреб і можливостей учнів. Тому вибору і здійсненню програм розвитку творчої пізнавальної активності має передувати навчання вчителів.

3. Недостатня готовність батьків до розвитку творчої пізнавальної активності у дітей.

Слід зазначити, що особливості сімейного виховання значно впливають на розвиток творчої активності у дітей. Відсутність підтримки або ігнорування творчих проявів дитини з боку батьків, неприйняття ними творчої моделі навчання і творчих форм розумової діяльності можуть «переважити» позитивні впливи спеціально організованого навчання в школі [8].

Важливо, щоб батьки швидко розпізнавали таланти своїх дітей, стимулювали їхній розвиток.

Сучасні дослідження показують, що при наявності у самих батьків мотиву самоосвіти і творчості, дитина творчо включається в навчальну діяльність і засвоює її мотиви.

Авторитарні сім’ї з незаперечною владою батьків (або одного з батьків) сприяють розвитку у дітей мислення, яке дозволяє отримувати

результати лише в рамках формальної логіки. Навпаки, сім'ї, що заохочують у дітях незалежність і самостійність, сприяють формуванню і розвитку також фантазії, уяви.

Як показує наше дослідження, велика кількість батьків, переклавши обов'язки виховання на вчителів, цікавляться успіхами дітей, але не вживають ніяких заходів із виявлення та розвитку творчого потенціалу своєї дитини.

Таким чином, наявність позитивної мотивації у батьків має велике значення для розвитку творчої активності дитини.

Проаналізувавши теоретичні основи проблеми розвитку творчої пізнавальної активності учнів початкової школи, ми дійшли висновку, що ефективне вирішення виокремленої проблеми стає можливим при реалізації певної системи педагогічних умов.

Список використаних джерел

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. – К. : Фенікс, 2014. – 137 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посібник / Н. П. Волкова. – К. : Академвидав, 2009. – 616 с.
3. Гандзілевська Г. Б. Психологія творчості («Подорожуючи до невідомого…») : навч.-метод. посібник / Г. Б. Гандзілевська. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2016. – 156 с.
4. Державний стандарт початкової освіти. URL : http://dano.dp.ua/attachments/article/303/pdf (дата звернення 04.03.2020).
5. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL : https://osvita.ua/legislation (дата звернення 04.03.2020).
6. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К. : Знання, 2001. – 608 с.
7. Про освіту: Закон України : від 23 травня 1991 р. № 1060–XII. Основні чинні кодекси і закони України / уклад. Ю. П. Єлісавенко. Київ, 2003. – С. 533–542.
8. Радчук Г. К. Сімейне виховання. Освітній тренінг для батьків: навчально-методичний посібник / Г. К. Радчук, О. В. Тіунова. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 120 с.
9. Сімончук О. Все, що треба знати про тестування PISA в Україні. URL : https://osvitoria.media/experience/vse-shho-treba-znaty-pro-testuvannya-pisa-2018-v-ukrayini/
10. Степанов О. М. Педагогічна психологія : навчальний посібник / О. М. Степанов. – К. : «Академвидав», 2011. – 416 с.
11. Фіцула М. М. Педагогіка / М. М. Фіцула. – К. : Академія, 2001. 528 с.